

**Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 20 051.094
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника
доктору медичних наук,
професору Остапяку Зіновію Миколайовичу
(76018, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57)**

РЕЦЕНЗІЯ

доктора медичних наук, професора кафедри терапії, реабілітації та морфології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника **Грицуляка Богдана Васильовича** на дисертаційну **Заславського Петра Степановича «Фізична терапія у відновленні функції верхньої кінцівки військовослужбовців з наслідками поліструктурних вогнепальних переломів кісток передпліччя»,** подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія»

Актуальність теми. У даний час вогнепальна травма є проблемою не тільки військової медицини, а й системи охорони здоров'я у цілому, оскільки кількість поранених збільшується прогресивно, відповідно до тривалості військових дій в Україні.

Лікування вогнепальних поранень кінцівок є основним предметом військово-польової хірургії, а їх реабілітація – модернізованої та такої, що стрімко розвивається, реабілітаційної служби України.

Частота пошкоджень кінцівок в сучасних військових конфліктах становить близько 50–60 %; фактично завжди їх травма визначається у складі політравми, отриманої у зоні військових дій. Успіх лікування вогнепальних переломів довгих кісток багато в чому залежить від вибору методу стабілізації відламків та терміну загоєння рани, часу надання повноцінної медичної допомоги на різних етапах медичної евакуації. Застосування невідкладного внутрішнього остеосинтезу на етапах медичної евакуації для лікування поліструктурних вогнепальних переломів кісток мінімізоване, але відстрочений стабільно-функціональний остеосинтез у спеціалізованих тилових лікувальних закладах після загоєння рани виконується приблизно у половини поранених.

Актуальність досліджуваної проблеми реабілітації хворих з наслідками поліструктурних вогнепальних переломів кісток передпліччя обумовлена такими факторами: високою питомою вагою вогнепальних переломів довгих кісток кінцівок у структурі пошкоджень під час військових конфліктів; підвищенням тяжкості пошкоджень м'яких тканин і кісток внаслідок вдосконалення вогнепальної зброї; частотою супутніх інфекційних

ускладнень; високим відсотком ускладнень по типу повільної консолідації, несправжніх суглобів і дефектів кісткової тканини.

Зважаючи на широку поширеність вогнепальних поранень різного характеру та локалізації (зокрема, переломів кісток верхніх кінцівок) у структурі бойової травми та, відповідно, збільшення кількості військовослужбовців з їх наслідками, перспективним напрямком наукових досліджень в галузі реабілітації є створення програм фізичної терапії з врахуванням специфіки перебігу поліструктурних змін у цього контингенту хворих, особливо з урахуванням того факту, що частина таких поранених повертається до виконання бойових завдань.

Мета роботи: теоретичне обґрунтування, розробка та перевірка ефективності комплексної програми фізичної терапії військовослужбовців з наслідками поліструктурних вогнепальних переломів кісток передпліччя, спрямованої на покращення функціональних можливостей травмованої кінцівки та полегшення виконання ними активностей повсякденного життя та професійної військової активності шляхом корекції ознак структурних та функціональних обмежень.

Наукова новизна отриманих результатів.

Дисертація Заславського П.С. на тему: «Фізична терапія у відновленні функції верхньої кінцівки військовослужбовців з наслідками поліструктурних вогнепальних переломів кісток передпліччя» має науково-практичне значення, оскільки вперше:

- науково обґрунтовано та розроблено програму фізичної терапії поранених з поліструктурними вогнепальними переломами кісток передпліччя, визначальними особливостями якої є виконання терапевтичних вправ із використанням еластичних тренажерів Thera-Band, гіроскопічного тренажера, функціонального тренування, MAPS THERAPY, масажу, постізометричної релаксації, кінезіологічного тейпування, ортезування, об'єднаних принципами кистьової терапії, що відрізняє її від загальноприйнятих програм реабілітації, фізичної терапії, ерготерапії;
- отримано дані про особливості перебігу поліструктурних вогнепальних переломів кісток передпліччя у поранених військовослужбовців з позицій особливостей реабілітаційного втручання;
- комплексна програма фізичної терапії поранених військовослужбовців з поліструктурними вогнепальними переломами кісток передпліччя, побудована відповідно до Міжнародної класифікації функціонування, інвалідності та здоров'я, з урахуванням коротко- та довготермінових цілей реабілітації, кінцевою метою якої є участь у специфічній життєвій ситуації – повернення до військової служби.

Практичне значення одержаних результатів.

Полягає у створенні науково обґрунтованої комплексної програми фізичної терапії військовослужбовців з наслідками поліструктурних вогнепальних переломів кісток передпліччя, що сприяла зменшенню вираженості порушень функціонування травмованої кінцівки, пов'язаних із болем, контрактурою суглобів, атрофією м'язів, дефектами тканин, а також зменшенню проявів психоемоційного пригнічення, покращенню функціональних можливостей травмованої кінцівки шляхом збільшення її сили, покращення координації та спритності її рухів, збільшення її залученості до виконання активностей повсякденного життя, покращенню якості життя, орієнтованих на виконання військових обов'язків в зоні бойових дій. Практичні розробки дисертаційного дослідження використані у практичній діяльності реабілітаційних закладів, теоретико-методичні – використовуються у навчальному процесі профільних кафедр.

Відповідність дисертації профілю спеціалізованої вченої ради. За змістом дисертація Заславського Петра Степановича «Фізична терапія у відновленні функції верхньої кінцівки військовослужбовців з наслідками поліструктурних вогнепальних переломів кісток передпліччя», представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії, повністю відповідає спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія.

Аналіз змісту дисертації.

Дисертація складається з вступу, огляду літератури, розділів присвячених організації та методам дослідження, результатам первинного обстеження хворих, опису розробленої програми фізичної терапії, результатам оцінки її ефективності, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи складає 163 сторінки, вона містить 28 рисунків, 18 таблиць, 6 додатків, список використаних джерел із 168 найменувань.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, вказано зв'язок дисертаційного дослідження з науковими програмами (план науково-дослідних робіт Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника; є фрагментом дослідження «Покращення функціонального стану, якості життя та корекція патологічних станів різного походження засобами терапії та реабілітації», № державної реєстрації 0123U01534), мету і основні завдання, об'єкт, предмет дослідження, описано методи, які були використані при обстеженні поранених військовослужбовців, визначено наукову новизну роботи та практичне значення отриманих результатів, зазначено особистий внесок здобувача, результати апробації та структуру роботи.

Перший розділ стосується огляду літератури, що складає приблизно десять відсотків від всього обсягу дисертаційної роботи, присвячений травмогенезу та клінічному перебігу вогнепальної травми як основи програми реабілітації. Проаналізовані джерела містять інформацію про морфологічні основи балістичної травми. Також описані особливості

фізіології загоєння вогнепальної рани. Наведено загальні принципи лікування та реабілітації хворих з вогнепальними ранами. Вивчення літературних джерел дало можливість визначити актуальність обраного напрямку наукової роботи.

Другий розділ містить опис організації та методів дослідження. В розділі стислий опис методів дослідження, а саме: методик, які характеризують суб'єктивні показники функціонування організму поранених, змінені внаслідок травми передпліччя, параметри структурної та функціональної здатності верхньої кінцівки. Наведено принципи організації дослідження, його етапи, критерії включення та виключення.

У **третьому розділі** здійснено опис результатів визначення ознак структурного та функціонального стану верхньої кінцівки поранених з наслідками поліструктурного вогнепального перелому кісток передпліччя, та його впливу на загальний стан, зокрема психоемоційний фон та якість життя. Дисертантом встановлено, що поранені військовослужбовці з наслідками поліструктурного вогнепального перелому кісток передпліччя мали погіршення у стані функціонування травмованої кінцівки та стійкі морфологічні зміни в ній порівняно з нетравмованою, що негативно вплинуло на якість життя, можливості виконання повсякденної активності та потенційних військових завдань, що стало передумовою для створення програми фізичної терапії.

Четвертий розділ присвячений науковому обґрунтуванню та методичному опису розробленої програми фізичної терапії. Концепція розробленої програми полягала у максимально можливому відновленні функціонування верхньої кінцівки, компенсації та адаптації до стійких структурно-функціональних змін шляхом застосування засобів фізичної терапії відповідно до потреб пораненого та його можливого повернення до виконання бойових дій.

Особливостями розробленої програми фізичної терапії, яку слід розглядати як принципову новизну роботи, є її базування на принципах пацієнтоцентричності, використанні принципів Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я. Перевагами апробованої програми фізичної терапії є її можливість застосування вже перших днів постімобілізаційного періоду; поєднання терапевтичних вправ різного спрямування, функціонального тренування з акцентом на рухи та активності, пов'язані з можливим виконанням військових завдань, зокрема на сучасному механотерапевтичному столі «MAPS THERAPY», застосування масажу, кінезіологічного тейпування, постізометричної релаксації, ортезування, що дало можливість скорегувати або скомпенсувати різнопланові порушення з боку травмованої верхньої кінцівки з наслідками поліструктурного вогнепального перелому, зокрема силу та мобільність. Таким чином було поставлено та реалізовано достатньо широку наукову задачу, метою якої є розробка та практична апробація програми фізичної терапії для поранених військовослужбовців з наслідками поліструктурного вогнепального перелому кісток передпліччя у постімобілізаційному періоді.

П'ятий розділ присвячений висвітленню отриманих результатів апробації розробленої програми фізичної терапії, порівняної з результатами первинного обстеження, динамікою показників структури та функції травмованої кінцівки, загальними параметрами якості життя. Аналіз отриманих статистичних даних переконливо засвідчує переваги розробленої програми фізичної терапії, оскільки за всіма досліджуваними показниками поранені військовослужбовці цієї групи виявили швидке покращення відносно вихідних даних функції травмованої кінцівки та показників активності та участі.

Висновки. Завершальною частиною роботи є висновки, в яких у стислій формі подані основні наукові та практичні результати, отримані у процесі дослідження, що дозволяє вважати роботу Заславського П.С. самостійною і завершеною.

Проаналізований **список джерел** в дисертаційному дослідженні вказує на те, що в роботі проведено порівняння та аналіз сучасних наукових досліджень, адекватних меті, завданням, структурі дослідження.

Додатки містять опитувальники та детальний опис анкет та опитувальників як методик дослідження, акти впровадження результатів дослідження.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових і фахових виданнях.

Основні результати дисертаційної роботи Заславського П.С. викладені у 9 публікаціях, 1 з яких - у журналі, який індексується наукометричною базою Scopus, а також у 5 публікаціях міжнародних та всеукраїнських конференцій. Публікації відтворюють основний зміст дисертації, об'єм і характер досліджень.

Відсутність порушення академічної доброчесності. За результатами перевірки дисертаційної роботи та публікацій не виявлено ознак академічного плагіату, елементів фабрикації та фальсифікації. Автором застосовано посилання на його наукові публікації, публікації інших авторів, нормативні документи та інші джерела. У дисертаційній роботі відсутні порушення академічної доброчесності.

Загальна оцінка дисертаційної роботи є позитивною, проте існує ряд зауважень та недоліків:

1. В огляді літератури бажано було б деталізувати роботи українських вчених в галузі лікування та реабілітації саме вогнепальних травм верхньої кінцівки, оскільки різні боки цього процесу в Україні висвітлюються з 2014 року.

2. У дисертаційному дослідженні не деталізована програма фізичної терапії поранених групи порівняння, наведені тільки загальні рекомендації; не висвітлені причини її низької ефективності.

чому вони могли бути причинами неповного відновлення? Також доцільно було б навести терміни іммобілізації травмованої кінцівки.

4. Текст дисертації містить ряд граматичних, стилістичних помилок, та дефектів технічного характеру.

Однак, вказані вище зауваження та недоліки не мають впливу на загальну позитивну оцінку роботи, не стосуються висновків та наукових положень, що формують наукову новизну отриманих результатів та ніяким чином не зменшують наукову і практичну цінності роботи.

Висновок. Аналізуючи дисертаційне дослідження Заславського Петра Степановича «Фізична терапія у відновленні функції верхньої кінцівки військовослужбовців з наслідками поліструктурних вогнепальних переломів кісток передпліччя» можна стверджувати, що робота є комплексною, завершеною, має як наукове, так і практичне значення. Основні результати дослідження достатньо висвітлені у наукових працях. Робота повністю задовольняє усім вимогам МОН України: «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами від 21.03.2022р. №341) та наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), які пред'являються до дисертацій, а її автор Заславський П.С. безумовно, заслуговує присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія.

Рецензент:

доктор медичних наук, професор кафедри
терапії, реабілітації та морфології

Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

Богдан ГРИЦУЛЯК

ПІДПИС	<i>Грицук О.В.</i>
ЗАСВІДЧУЮ	
Начальник відділу кадрів	
<i>С.М.С.</i>	
Орест СМІЦЬКИЙ	
« 02 »	02 20 24

